

Udvalgets Skrivelse forrige Gang, havde bevirket, at den Tilslutning fra Godseiernes Side, som da havde fundet Sted, var tagen tilbage, at man fra denne Side var traadt tilbage fra Tilbudet, netop fordi Regjeringen havde givet dette afflaende Svar. Saaledes troer jeg, at det staaer fast, at det virkelig dengang var Regjeringens Skyld, at man ikke kom videre. Det lader sig jo heller ikke paa nogen Maade bevise, at Regjeringen havde videre Interesse for Sagen; thi den samme Regjering sad endnu nogle Aar efter den Tid, men man skal vistnok heller ikke kunne paa-pege, at den senere gjorde noget som helst Skridt for at føre denne Sag videre. Det er altsaa klart, at Sagen ikke har fundet nogen som helst Understøttelse fra selve den Regjering, som i disse Aar sad her i Landet, men tværtimod har mødt Indsigelse hver Gang, den ad privat Vej er fremkommen her i Rigsdagen. Jeg skal minde om, hvad det ærede Medlem for Sorø Amts 2den Valgkreds (Alberti) igaar udtalte, at vi efter vor Formening, saaledes som Sagen efterhaanden har udviklet sig, ikke ville kunne vente at faae Fæstevæsenet afløst igjennem en Lov, naar det ikke maatte kunne lykkes at faae tilveiebragt en Overeenskomst om en saadan Lov mellem de to paagjældende Parter. Det kan, som vi have seet i det Tilfælde, jeg nys nævnte, alligevel træffe sig, at man kan have en Regjering, som desuagtet ikke vil gaae med til Sagens Afgjørelse; men jeg troer i ethvert Fald, at man vanskeligt vil kunne tænke sig, at en Regjering skulde med Alvor og Kraft tage sig af Sagen, forend der foreligger en saadan Overeenskomst, at Sagen har Udfigt til at kunne gaae igjennem. Det, der hidtil er passeret, viser ogsaa hen paa noget Saadant. Der blev i 1849 nedsat en Landbocommission, som behandlede flere forskellige Spørgsmaal vedkommende Reformen i vor Landbolovgivning. Flere af disse Spørgsmaal bleve ordnede ved Lov, fordi man i Landbocommissionen dog nogenlunde kom til en Overeenskomst derom; men med Hensyn til Spørgsmaalet om Fæstevæsenets Afløsning kom man ikke til nogen Overeenskomst i Commissionen, idet dens 11 Med-

lemmer deelte sig i 5, 3 og 3, saa at der ikke engang var et Fleertal for en bestemt Afgjørelse; men dette har jo ganske aabenbart bidraget betydeligt til, at Sagen dengang standsede og ikke kom videre. Dette Forsøg, jeg nylig har nævnt, skal jeg ikke igjen komme ind paa; derimod skal jeg henvise til, at Loven af 19de Februar 1861, som indfører Forbedringer i Fæstelovgivningen, kom istand ved en Overeenskomst mellem Godseiere og Bondestanden her i Rigsdagen, og jeg troer heller ikke, at den vilde være gaaet igjennem, dersom en saadan Overeenskomst ikke var kommen tilstede. Det vil altsaa af Sagens tidligere Historie sees, at naar det har kunnet lykkes at faae en saadan Overeenskomst istand, saa har man, naar Regjeringen var nogenlunde velvillig, ogsaa kunnet faae Reformen satte igjennem. — Det ærede Medlem, jeg har nævnt, kom i Slutningen af sit Foredrag igaar til at henvende sig temmelig personlig til mig; han var saa velvillig at sige, at det ikke var for at sætte mig i Forlegenhed, at han udtalte sig, som han gjorde. Jeg kender ogsaa hans overordentlige Venfskab for mig og er derfor overbevist om, at han paa ingen Maade vilde have sagt, hvad han sagde, dersom han paa nogen Maade havde troet, at jeg derved vilde komme i Forlegenhed; dertil ere vi altfor gode Venner. Men jeg skal oplyse ham om, at min Interesse for Fæstesagen virkelig er saa varm og inderlig, at jeg ikke behøver hans Opfordring til i de Forbindelser, hvori han omtalte, at jeg staaer, at gøre, hvad jeg kan, for Sagen. Dersom jeg ikke hidtil havde arbejdet i den Retning, saa frygter jeg for, at hans Opfordring til mig om at gøre det i dette Dietslik ikke vilde have virket Stort. Han kan imidlertid være overbevist om, at en saadan Opfordring til mig er aldeles overflødig; de Forbindelser, hvori jeg staaer — de være sig hvilke som helst — og som jeg troer kunne benyttes til Fremme af denne Sag, skal jeg vist ligesaa lidt nu undlade at benytte, som jeg nogen sinde tidligere har undladt at benytte dem. Det er mit Haab, at de kunne være til denne Sags Bedste; men paa den anden Side vil jeg bede de Herrer, der saaledes henvende sig